

POEZIJA

Daina

(vietoį pratarmos)

Oi dainos dainelės, jūs mano patieka*!
Visi širdies skausmai pas jus pas palieka.
Tada aš laimingas, kada jums dainuoju,
Kada savo vargus verkdams išrokuoju** ...
Rokuodams dejuodams išmoku dainuoti,
Kaip miško gegužė iš skausmo kukuoti.
Aštrūs valdžios peiliai širdį man pervėrė
Ir sunkų lenciūgą ant kaklo užnėrė.
Reik man naštą nešti ir krimst plutą kietą,
Vienam kaip žuvelei gyvenant ant svieto***.
Toli mano tėvai – ant dangiško skliausmo!
Nėr kam nuraminti mano širdies skausmo.
Toli mano broliai – visur išblaškyti!
Vieni jau užmiršo, greit užmirš ir kiti.
Toli ir tu esi, o mano gulbele!
Kodėl neatskrendi, tu mano paukšte?!
Kodėl gi tu gaili baltųjų sparnelių?
Kodėl neaplankai ir mano namelių?
Laukiu ašen tavęs, ranka pasirėmęs,
Ašaroms aptvinęs, rūpestį paėmęs...

3 daina

Sudie, kvietkeli**** tu brangiausias!
Sudie ir laimė... man biednam*****!
Matau, paskyrė taip aukščiausias,
Kad vargt ant svieto reiks vienam.

Štai diena jau ir ta adyna*****,
Kurioj man reikia atsiskirt.
Oi, širdis alpsta – Dievas žino,

* Patieka – paguoda, džiaugsmas. (Red.)

** Išrokuoti – išpasakoti, išsakyti. (Red.)

*** Svietas – pasaulis. (Red.)

**** Kvietkelis – gėlėlė. (Red.)

***** Biednas – vargšas. (Red.)

***** Adyna – valanda. (Red.)

Kaip reiks gyvent ir kur numirt!..

Ir dagis¹ ne visur žaliuoja,
Šaka be rasos neprigis,
Ir medis pakirstas svyruoja –
Kaip širdis mano bepagis?

Aušra nepriduos man skaistumo,
Nei ramus vėjas nuramins,
Nei saulė nebatneš linksmumo,
Nei tamsi naktis užmigdins.

Kaip gaili rasa skalsiai krenta,
Taip mano ašaros rietės.
Oi, gailesiai vien širdį kremta,
Bet nieks kentėti neypadės...

Jei tikt berželis svyruonėlis,
Pats amžius verkdamas, man supras,
Jei tikt prakalbins tas paukštelis,
Kurs savo lizdo nebatras...

Kas dieną ašarinius pietus
Atneš nelaimių debesis;
Ir kryžiai kris kaip smarkus lietus,
Bet meilės nieks nebužgesys.

Mylėjau tave ir mylėsiu,
Pakol man' žemėms neužkas,
Su sparnais mislių* greit atlėksiu –
Ir krašte svieta širdis ras.

Jau niekur tavęs nebužmiršiu,
Nes dūšia** mano čia paliks.
Tegul mylėdamas ir numirsiu –
Tai Dievui tikra meilė tiks.

4 daina

Kur prapuolė tas kelelis,
Kurs pro kryžių ėjo?
Kur paliko ta seselė,
Kuri man' mylėjo?

Jau tas kelias užtverta, –
Daržas parėdyta,

¹ Dagis – visuose leidimuose (išskyrus šeštąjį) ir pirmojoje redakcijoje – *dilgė*. Tik šis įvaizdis įjėjęs į tautosaką.

* Mislis – mintis. (Red.)

** Dūšia – siela. (Red.)

Ir ašarų daug išgerta –
Sesė išvaryta!..

Eisiu, eisiu tuos namelius,
Kur ana gyveno,
Pažiūrėsiu, be nerasiu
Jos brolio nors vieno...

O gal gyvą dar tebrasiu
Seną motinėlą,
Kuri norint kiek patiešys*,
Pasakys dukrelę.

Ir nuėjau per laukelius,
Per žalias gireles,
Dūksaudamas vaitodamas,
Liedams ašarėles...

Oi, nelaimės! Ką aš matau?
Širdį ver kaip yla.
Numylėtojų mano vietoj
Gyvena barzdyla.

Nebėr jos brolio nė vieno –
Visi išvaryti,
Ir senutei motinėlei
Vartai uždaryti...

Oi motute motinėle,
Kur tavo dukrelė?
Gal kukuoja ten Samaroj
Kaipo gegužėlė?

Oi Dievuliau, kad galėčiau
Kaip paukščiai skraidyti,
Lėkčiau per dienas nakteles
Meilės aplankyti!..

5 daina

Oi tu sakal sakalėli,
Svietą vandravoji** ...
Oi tu sakal paukštužėli,
Tu toli lėkioji...

Nulėk per platus laukelius
Už aukštų kalnelių,

* Patiešyti – paguosti, padrąsinti. (Red.)

** Vandravoti – keliauti, klajoti. (Red.)

Kur pilni keliai keleliai
Kryžių, koplytėlių.

Ten rasi tarp ežerėlių,
Tarp žalių girelių
Surūkytas, prastas gryčias
Mūsų vargdienėlių.

Ten gyven mūsų tėveliai,
Senos motinėlės,
Ten gyven mūsų broleliai,
Meilios sesiutėlės.

Pirmaisiais savo žodeliais
Pasveikink tėvelius,
Pasveikink brolius, seseles,
Visus susiedėlius*.

Ir jiems visiems su ašaroms,
Mielas sakalėli,
Apsakyk mūsų nelaimės
Norint tu, paukšteli.

Sakyk, sakyk, kaip mums liūdna
Sveturmi gyventi,
Kaip mums ilgu, kaip mums nūdna** –
Pats savęs nebkenti.

Diena metais, amžių naktis
Dėl mūsų pavirto.
Skaudžiai trėmė Cinakaktis²,
Kurs jau seniai nirto!..

Kaip miške, svetimoj šalyj
Negal ir paprasti.
Tiktai kelmus atrast gali,
Žmogaus negal rasti.

Nieks nepriglaus nei patiešys,
Nei duos gero žodžio.
Kur tikt eisi, ten ant tavęs
Kožnas* pirštais rodžia.

Oi, laimingi jūs, broleliai,
Ir jūs, sesytėlės,
Kad gyvenat ant rankelių

* Susiedėlis – kaimynėlis. (Red.)

** Nūdna – liūdna. (Red.)

² Cinakaktis – carinio despotizmo įvaizdis.

* Kožnas – kiekvienas. (Red.)

Tikros motinėls.

Ana jumis kožną vieną
Glaudžia prie širdelės
Ir tam sūnui palaidūnui
Negaili rankelės.

Apiprausia apmazgoja
Ašaroms linksmybės,
Aukso žiedą dovanoja
Ant ženkle vienybės.

Oi Lietuva, tu mieliausia
Mūsų motinėle!
Norint gyvenam toliausia –
Pas tave širdelė.

Ar mes gulam, ar mes keliam –
Vis mislės pas tave.
Neduok pražūt našlaiteliams,
Priglausk mums pas save!

Gardesnė tavo duonelė,
Norint bėralinė³,
Nė kaip ašaroms maišyta
Samaros kvietinė.

Pas tave linksmi paukšteliai
Mums gražiaus pagieda,
Ir sukraun tavo kvietkeliai
Daug gražesnį žiedą.

Pas tave kvep ir vėjelis,
Saulelė skaistesnė.
Galbūt ant tavo rankelių
Ir smertis* lengvesnė.

Oi Dievuliau, našlaiteliams
Laimę neblaimėti!
Mums tikt, biedniems vargdienėliams,
Per dienas kentėti!..

Mums paskirta pažadėta
Tulžis dėl gėrimo
Ir lig grabo nešt uždėta
Pančiai ištrėmimo!..

[...]

³ Bėralinė – po šio žodžio skliaustuose – v. *pelutinė*.

* Smertis – mirtis. (Red.)

10 daina

Linksminkimos, linksminkimos,
Pakol jauni ėsma –
Nebus laiko mums linksmintis,
Kada pasenėsma.

Kada savo žilą galvą
Jau žemyn nulenkisma
Ir, eidami pasirėmę,
Grabui vietą rinkisma.

Siaudžia griaudžia paukštužėliai,
Gražiai čiulbėdami,
Taip linksminkimos, jaunėliai,
Dainas dainuodami...

Dabar mūsų aukso dienos,
Kaklo nieks negriaužia.
Daug nerūpi, pakol vienas,
Ir vargai nespaudžia.

Prieš mums visa ši pasaulė
Atverta ant svieta.
Kur nukaksma, ten atrasma
Mes dėl savęs vietą.

Kožnas vienas mumis myli,
Ant rankų nešioja,
Visur kvietkus ir gražybes
Mums po kojų kloja.

O jei cnatlyvai* gyvensma,
Kaip liep mūsų stonas**,
Mylės mumis ponas Dievas
Ir kunigs klebonas.

11 daina

Kaipgi gražus gražus rūtelių darželis –
Pilnas jau prisėta gražių žolynų!
Dailiai aptvėrė mano brolelis,
Užtat jam vainiką nupint ketinu...

* Cnatlyvai – dorai. (Red.)

** Stonas – padėtis, luomas. (Red.)

Mano žolynėliai žydėti pradėjo –
Kokia man linksmybė, kas gal apskyt?
Tartum svieta skarbus* kas man pažadėjo –
Vien tikt širdj traukia, kad juos pamatyt!

Žydžia man lelijos, žydžia panavijos,
Žydžia ir jurginai, ir jokūbėliai.
Žydžia ir gvaizdikai, žydžia ir žirnikai.
Žydžia šalavijos ir čebatėliai.

Žydžia ir razetos, žydžia mano mėtos,
Žydžia man ir rožės, tuliponėliai.
Žydžia mano rūtos, žydžia nasturtos.
Žodžiu – jau pražydo visi kvietkeliai!

O aš, mergelė, – visų kvietkų poni,
Aš karalaitė tarp visų žiedų!
Giestu sau daržely jaunystės stone,
Dar aš nesuprantu vargų ir bėdų!

Čia man lakštingėlė, meilinga paukštelė,
Prie rūtų darželio linksmiai, gražiai gied.
Kožno rytelio, kaip tikt tek saulelė,
Rasa po žolynus kaipo perlai ried.

Man ramus vėjelis nuog žolynų pučia, –
Kaipgi gardžiai kvepia mano darželis!
Norens aš nuvargus ar nuliūdus būčia,
Čia mane prakalbin kožnas kvietkelis...

Žydėkit, laimėkit, žolynėliai mano,
Tegul skaisčiai žiba jūsų gražybė!
Tegul kožnas žino ir tegul išmano,
Kam jumis sutvėrė Dievo galybė!..

[...]

23 daina

Ilgu ilgu man ant svieta,
Nors, ko reikia, viskas yr.
Tartum spaudž man ranka kieta,
Verkt nenoriu – aš'ros byr...

Ilgu! Vien ko dūšia laukia –
Prieteliaus*? Tas yr, žinau!

* Skarbas – turtas. (Red.)

* Prietelius – draugas. (Red.)

Gal prie meilės širdis traukia?
Aš ir meilę pažinau!

Ir mylėt užsižadėjau –
Gana mūkos** vien kentėti
Ir pirštus kryžium sudėjau –
Gana, gana jau mylėt...

Ilgu man per visas dienas!
Jau taip amžius reik skurdint.
Visur esmu vienut vienas,
Nieks nebgal man nuramint!

Visur ilgu, visur liūdna,
Norens kiti linksimai šnek!
Kur tik einu, visur nūdna,
Tartum dūšia šalin bėg!

Žmonės širdj jau užgavo, –
Kur man dūšia beprigus?..
Jei nulėks prie Dievo savo,
Ten tiktai nebilgu bus!..

24 daina

Oigi gražus gražus tolimasis dangus –
Kada man' nuvesi ten, Dievuliau brangus?
Kada aštrius takus šios žemės pamesiu?
Kada žvaigždėms grįstu keliu vaikštinėsiu?
Kada nuviliosiu suterliotą kūną?
Kada pasipuošiu amžina karūna?
Kada aš po vargais gausiu atsilsėti
Ir ant tavo švento veido paveizėti?
Diena po dienei gal man' pavadinsi,
Kaipo menką žolę nuog žemės nuskinsi.
Ar priimsi tada, aukščiausias tėveli,
Biedną man' vargdienį, nabagą žmogelį?
Mane, menką dulkę, man', saujelę dūmo,
Argi greit įleisi ing dangišką rūmą?..

.....

.....

25 daina

Jau žvaigždė vilties žibėt nustojo –
Viskas ant svieta man juoda!

** Mūka – kančia. (Red.)

Ar kas gražybes po kojų kloja,
Ar karčią tulžį gert duoda, –
Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!

Ar aštrių dagių, ar žalių rūtų
Jūs man vainiką nupinsit,
Man užmokesnis vienodas būtų –
Ar mane peiksit, ar girsit.
Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!

Ar aš gyvensiu ant aukšto kalno
Puikiausiam rūme šilkuose,
Ar aš ieškosiu iš procios* pelno
Menkoj grytelėj varguose –
Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!

Tas, kurs numiręs, nei girdž, nei mato,
Nei gailis svieta palikęs;
Ar kas jam kryžių ant kapo stato,
Ar kas jį keikia užpykęs, –
Jam vis tiek pat! Jam vis tiek pat!

Jau širdyj mano kraujai sukepę,
Akis iš skausmo užmerkiau!..
Ir tiems, kur džiaugias mane sutepę,
Nei sakiau ačiū, nei keikiau –
Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!

Kaip dėl lavono, jau man vis viena –
Ant žemės minkšta ar kieta;
Ar šimtas metų, ar viena diena
Dar reiks gyventi ant svieta –
Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!
Man vis tiek pat! Man vis tiek pat!..

Antanas Vienažindys, *Kaipgi gražus gražus*, paruošė Kostas Aleksynas, Vilnius: Vaga, 1978, p. 23, 29–36, 45–48, 76–80, 165.

* Procia – darbas, triūsas. (Red.)